צ"ד ע"א. החי נושא את עצמו

משנתנו

המוציא... את החי במיטה - פטור.

המשנה היא כדעת רבי נתן הסובר שהחי נושא את עצמו[1], ולא כשיטת רבנן.

תוספתא פ"ט

המוציא בהמה, חיה ועוף לרה"ר, בין חיין ובין שחוטין - חייב. רבי נתן אומר: על שחוטין חייב ועל חיין פטור, שהחי נושא את עצמו.

לרבי נתן כל דבר חי (אפילו חיות) נושא את עצמו.

רבא: ייתכן לומר שאף שרבנן מודים שהחי נושא את עצמו (ומשנתנו אף לשיטתם), אלא בעופות וחיות סברו שדרכן להכביד את עצמם על הנושא אותם, כדי שישחררו אותם (ולכן דומה הוצאה שלהם לשאר הוצאת חפצים שמכבידים על הנושא אותם).

רב אדא בר אהבה לרבא: כיצד ייתכן לומר שרבנן סוברים שהחי נושא את עצמו, והרי רבי יוחנן יכל לומר ש"בן בתירא **ורבנן** אמרו דבר אחד"? אלא מוכח מרבי יוחנן שדווקא רבי נתן סבר כך, ולא רבנן.

פסחים

בן בתירא מתיר בסוס (למכור לנכרי. חכמים חששו להתיר לישראל למכור לנכרי בהמה גסה, שמא יבוא להשאיל או להשכיר את בהמותיו לנכרי, ונמצא הגוי עובד בבהמתו בשבת ועובר הישראל על "לא תעשה כל מלאכה ... ובהמתך")

ברייתא

בן בתירא מתיר בסוס מפני שהוא עושה בו מלאכה שאין חייבין עליה חטאת (אע"פ שישאיל וישכיר את הסוס לנכרי, משמש הסוס רק לרכיבה והחי נושא את עצמו, נמצא שעובר הישראל על איסור שבות בלבד, ואיסור מלאכה בבהמה שייך רק באיסורי דאו')

רבי יוחנן

רבי יוחנן: בן בתירא ורבי נתן אמרו דבר אחד (שניהם סוברים שהחי נושא את עצמו).

דברי רבי יוחנן היו אודות סוס שנושא עופות, שדווקא בו רבי נתן ובן בתירא סברו שהעוף נושא את עצמו (רבנן לא חילקו בסוסים, ומכך שבן בתירא התיר בסוס שנושא עופות - התיר למכור בכל הסוסים. רבנן סברו שעוף אינו נושא את עצמו, ונשיאתו על הסוס הינה איסור דאו' - לכן גזרו לאסור מכירת כל הסוסים אפילו לרוכב אדם אטו סוס נושא עופות. תוס'). אבל אפילו רבנן מודים שאדם חי נושא את עצמו (ומשנתנו אף לשיטתם).

האם יש "סוס המיוחד לעופות"? לציידי עופות יש סוסים שמניחים עליהם את העופות שמסיעיים להם לצוד, כנץ ובני מינו. ואותן עופות נושאים את עצמן, ולא מכבידים (רש"י. וא"א לומר שמדובר על עופות שניצודו שקשורים אותם שלא יברחו, כי רבי נתן סובר להלן שכפות אינו נושא עצמו. תוס').

רבי יוחנן

רבי יוחנן: ומודה רבי נתן בכפות (המוציא עוף או אדם כפותים בחבל חייב, שאינם נושאים את עצמם)

רב אדא בר מתנה לאביי: לשיטת בן בתירא משמע שמותר למכור סוסים אפילו לפרסים שדרכם לרכוב על הסוסים כשהם מעונגים בבגדים רחבים ולא מניחים רגלם על הקרקע, ודינם "ככפותים" על הסוס ואעפ"כ נחשב שנושאים את עצמם (רש"י. לכן אין איסור דאו' ברכיבתם, ומותר למכור להם). מצד שני, לשיטת רבי נתן כפות אינו נושא את עצמו (ויש במשאם איסור דאו'). וכיצד אמר רבי יוחנן ששיטותיהם שוות?

דין הפרסים הינו שונה, שבגסות רוחם אינם יורדים מהסוס, אך ברצונם הם יכולים לקום מהסוס וללכת, ולכן מותר למכור להם. כמו המעשה באותו פקיד פרסי שהמלך הפרסי כעס עליו, והפקיד ברח שלוש פרסאות ברגליו (לכן דינם כדין חי הנושא את עצמו. אך חולה שאינו יכול ללכת - אינו נושא את עצמו, ואפילו לרבי נתן דינו ככפות וחייב. ר"ח).

1 - תוס' (ד"ה "שהחי") מדוע פטור החי שנושא את החי, מהי משמעות הטעם "חי נושא את עצמו". האם משום שהחי מיקל על הסוחב? מצינו לכל אורך הסוגיות שבמשקלים קטנים יותר חייב המוציא. האם משום שזו מלאכה ששנים שעשאוה ששניהם פטורים? הרי דין הנושא את החי כדין "שנים שעשאוה, שהראשון יכול לסחוב לבדו והשני אינו יכול - לכו"ע חייב האדם שיכול להרים לבדו, והשני שמסייעו אין בכך כלום", ובוודאי אין אדם יכול להרים עצמו ודינו כ"אינו יכול" שפטור, ומאידך הנושא את החי דינו כ"יכול" וחייב. אלא במשכן היה הוצאה רק של דברים שלא הלכו (החיות שמהן נעשו יריעות המשכן הלכו ברגליהן, והחלזונות בעת הוצאתם מהמים פצעו אותם כדי להוציא את דמם ולעשות ממנו את צבע התכלת), ולכן א"א לכלול בהוצאה מהמשכן גם את החי שנושא את עצמו.